

Neste volume recóllese unha selección das comunicacións e debates sobre diversos aspectos da sintaxe do dativo latino, desenvolvidos nunha reunión de carácter monográfico que organizaron en Xuño do ano 1994 o Grupo de Lingüística Latina da Universidade de Barcelona e mailo Grupo de Sintaxe Latina da Universidade Autónoma de Madrid. Cada comunicación foi acompañada dun comentario crítico elaborado por algún dos participantes, e un debate posterior do que tamén se fai resumo nas actas. Asemade, instouse a tódolos asistentes a responder un cuestionario relativo a problemas da sintaxe do dativo e do estudio xeral dos casos latinos.

Respecto ó contido das comunicacións, o profesor Benjamín García Hernández distingue en xeral para o dativo dúas funcións sintácticas: a de complemento do verbo, na que entrarían tanto o dativo complemento indirecto como o chamado "dativo posesivo", e maila de complemento de frase, desempeñada por todos aqueles dati-

- Título:** *Sintaxis del dativo latino*
Trabajos y Discusiones del I
Encuentro de Sintaxis Latina
Madrid, 10-11 Junio de 1994
- Autores:** Mª Esperanza Torrego, Pere J Quetglas, Empar Espinilla (eds)
- Editorial:** Universidad Autónoma de Madrid-Universitat de Barcelona, 1995
- Núm. pp.:** 137
- Tamaño:** 16,6 x 24,6

vos máis desligados da predicación nuclear, como son o dativo ético, o de punto de vista e o de finalidade nas construcións de dobre dativo. Paralelamente atribúelle a este caso dúas funcións semánticas: a de destinatario e a de destino, segundo os substantivos en dativo pertencen respectivamente ás clases +animado ou -animado. No que toca ó dativo dependente de verbos como *nocere*, *fauere*, etc, prodúcese unha certa interferencia entre esquema sintáctico e función semántica, porque o dativo, sen deixar de significala noción de destinatario, actúa sintacticamente como complemento do verbo de xeito análogo a como o faría o acusativo dos verbos plenamente transitivos. Esta interferencia explícase pola afinidade semántica entre o lexema verbal e a propia significación que comporta o dativo.

Referido a este último punto chega a parecidas conclusións o profesor José Luis Moralejo. Fronte á relación só sintáctica que manteñen un verbo transitivo e o acusativo obxecto,

o dativo complemento de verbos como *nocere* está sometido a unha dobre rección, sintáctica por ser complemento verbal obrigatorio, e semántica por designa-la persoa interesada nun tipo de predicacións que, de seu, expresan un contido relativo á noción de interese. Polo tanto, dende o punto de vista semántico esta rección resulta, aínda que redundante, plenamente xustificable; sintacticamente en cambio é innecesaria, e demóstrao a paulatina substitución do dativo polo acusativo como complemento obrigatorio deste tipo de verbos.

Tamén o profesor José Miguel Baños diferencia as funcións semánticas de beneficiario e de finalidade nas construcións de dobre dativo do tipo de *iste ceteris Siculis odio est, ou milites subsidio oppidanis mittit*, pero complementando o criterio semántico-clasemático proposto por García Hernández coa aplicación dos test gramaticais da conmutación, a coordinación e a aposición. Discrepa, pola contra, na adscripción a cada dativo das súas respectivas funcións sintácticas, porque non entende o dativo de finalidade como complemento de frase, senón que concibe para el un estatuto funcional “nuclear”, similar ó atributo das predicacións copulativas ou ó predicativo no caso das predicacións directivas; referente ó dativo de persoa, non funcionaría nestas construcións como un caso adverbial, senón que

mantería unha relación de dependencia adnominal con respecto ó dativo de finalidade.

Practica un coidadoso deslinde entre os planos da sintaxe, a semántica e a pragmática o profesor Antonio Martín Rodríguez no seu estudio sobre a dobre construción posible co verbo *donare*: *aliquem aliqua re donare / aliquid alicui donare*. Dende o punto de vista referencial, estas expresións son equivalentes. Pero coa axuda dunha serie de test gramaticais, pódese demostrar que no primeiro caso *donare* compórtase como un verbo do mesmo campo semántico que *ornare* ou *decorare*, e no segundo funciona como un mero *verbum dandi*. Tocante á distribución de ambos esquemas, o autor observa que *donare* (=ornare) é maioritario na lingua da comedia e da prosa republicana, e *donare* (=dare) predomina entre os poetas da época de Augusto, pero non queda dabondo claro se isto sucede por condicionamentos diacrónicos ou diafásicos.

Ó chamado “dativo posesivo” adícalle a súa comunicación o profesor Javier Iso Echegoyen. Aplicando métodos estatísticos, demostra que nas oracións do tipo *liber mihi est* a única restricción semántica operante é a que afecta ó dativo, obrigatoriamente caracterizado como + persoa/personificable, aínda que na prosa clásica é tamén notable o predominio do suxeito abs-

tracto sobre o concreto. Respecto á diferenza que mantén esta construción coa de *habere* + acusativo, admite que entre ámbalas dúas media unha relación de diátese sintáctica, pero reserva para a de dativo a especificación semántica de *dispoñibilidade compartida*, diferente da noción de *dispoñibilidade exclusiva* propia do verbo *habere*. Por outra banda, este mal chamado "dativo posesivo" é unha construción en clara regresión xa na época clásica, fenómeno para o que o autor arbitra unha suxestiva explicación sociolóxica: o predominio dos procedementos sintácticos que garanten a expresión da posesión é a correspondencia lóxica da progresiva complexización da sociedade romana, na que o "ter" se impón sobre o "ser".

Por último, o profesor Marco Antonio Gutiérrez Galindo, con base en criterios só semánticos, realiza un intento de englobalo dativo de dirección dentro dunha concepción global do dativo. Diferencia para iso tres tipos de movemento: o real, o movemento como obxectivo e o movemento como intención. Estes tres tipos responden ás características semánticas dos actantes: móbil +/-persoa, +/-direccionable; término +/-persoa, +/-localizado. Á luz desta clasificación examina a casuística dun xeito máis intuitivo ca sistemático, e descobre que na meirande parte dos exemplos ten lugar unha focalización da noción de intere-

se. Naqueles casos nos que os actantes están marcados negativamente, v.g. *it clamor caelo*, prodúcese unha localización multiexpresiva ou poética. Do anterior, o autor conclúe a necesidade de buscar para os diferentes tipos de dativo un mínimo común denominador máis abstracto cá noción de interese, que ben podería ser, *suxire*, a de subxectividade, especificable nas de interese e intención.

Á luz destes estudos e dos debates que propiciaron podemos concluílo difícil que é atopar esa rúbrica común que poida englobalos diversos usos dun caso aparentemente ben marcado como o dativo. Se se me permite sumarme á discusión, aínda que sexa a distancia e a destempo, diría que dende un punto de vista formal parece claro que o dativo pode aparecer en diversos esquemas sintácticos desempeñando polo menos catro funcións: complemento adnominal, complemento obrigatorio do verbo (=argumento), complemento facultativo do verbo (=satélite adxunto) e complemento do conxunto da predicación (=satélite disxunto). Dende o punto de vista semántico, habería que distinguir entre a significación que aporta de seu a marca casual e as especificacións que imponen tanto os lexemas do substantivo en dativo como sobre todo o tipo de predicación da que dependa en cada nivel de análise. Deste xeito, a posibilidade de conmutar ou coordina-lo

membro en dativo con estruturas sintácticas como AD + acusativo, VT final, etc. invita a lle asignar a este caso un valor semántico que poderíamos caracterizar xenericamente como prospectivo. Agora ben, o feito mesmo de que existan en latín mecanismos alternativos para expresa-la idea de pros-

pección obriga a admitir para o dativo unha especificidade semántica adicional: a de expresar un alto grao de implicación do termo na predicación.

Fernando González Muñoz

